

Melissos ze Samu

Fragmenta 30 DK B

O přírodě neboli o jsoucím

ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ Η ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ

(S použitím překladů Karla Svobody.)

B 1 = Simplikios, In Physica 162, 24

Melissos (...) píše takto:

„Vždy bylo, co bylo a vždy bude. Vždyť pokud by vzniklo, pak by bylo nutné, aby předtím, než vzniklo, nic nebylo. Pokud by však tehdy nebylo nic, pak by nic z ničeho nevzniklo.”

καὶ Μέλισσος δὲ τὸ ἀγένητον τοῦ ὄντος ἔδειξε τῶι κοινῶι τούτῳι χρησάμενος ἀξιῶματι· γράφει δὲ οὕτως·

„ἀεὶ ἦν ὅ τι ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται. εἰ γὰρ ἐγένετο, ἀναγκαῖόν ἐστι πρὶν γενέσθαι εἶναι μηδέν· εἰ τοίνυν μηδὲν ἦν, οὐδαμὰ ἂν γένοιτο οὐδὲν ἐκ μηδενός.“

B 2 = Simplikios, In Physica 29, 22; 109, 20

„Když nevzniklo, jest a také vždy bylo a vždy bude – a nemá počátek ani konec, nýbrž je bezmezný. Kdyby totiž vzniklo, mělo by počátek, začalo by totiž někdy být vzniklé, a mělo by i konec, přestalo by totiž někdy být. Když však ani nezačalo, ani nepřestalo, vždy bylo a vždy bude, nemá počátek ani konec. Není totiž možné, aby bylo vždy, co není vše.”

ὅτε τοίνυν οὐκ ἐγένετο, ἔστι τε καὶ ἀεὶ ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται καὶ ἀρχὴν οὐκ ἔχει οὐδὲ τελευτήν, ἀλλ' ἀπειρόν ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἂν εἶχεν ἤρξατο γὰρ ἂν ποτε γεγόμενον καὶ τελευτήν ἐτελεύτησε γὰρ ἂν ποτε γεγόμενον· ὅτε δὲ μήτε ἤρξατο μήτε ἐτελεύτησεν, ἀεὶ τε ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται [καὶ] οὐκ ἔχει ἀρχὴν οὐδὲ τελευτήν· οὐ γὰρ ἀεὶ εἶναι ἀνυστόν, ὅ τι μὴ πᾶν ἔστι.

B 3 = Simplikios, In Physica 109, 29

Jako však slovy „někdy vzniklé“ (B 2) prohlašuje bytnost za vymezenou, tak zase slovy „vždy jsoucí“ říká, že bytnost je bezmezná; zřejmým to učinil, když říká:

„Ale jako vždy jest, tak musí vždy být také neomezené co do velikosti.“

Říká však, že velikost není vzdálenost. (viz B 10)

ὅτι δὲ ὥσπερ τὸ ἄπειρον ἐγένετο ἐκ τῆς οὐσίας φησὶν, οὕτως καὶ τὸ

„ἀεὶ ὄν“ ἄπειρον λέγει τῆς οὐσίας, σαφὲς πεποίηκεν εἰπὼν·

„ἀλλ' ὥσπερ ἔστιν ἀεὶ, οὕτως καὶ τὸ μέγεθος ἄπειρον ἀεὶ χρὴ εἶναι.“

μέγεθος δὲ οὐ τὸ διάστατόν φησι (cfr. B 10).

B 4 = Simplikios, In Physica 110, 2

(...)

„Nic, co má počátek a konec, není věčné ani bezmezné.“

(...)

καὶ ἐφεξῆς δὲ τῷ αἰδίῳ τὸ ἄπειρον κατὰ τὴν οὐσίαν συνέταξεν εἰπὼν·

„ἀρχὴν τε καὶ τέλος ἔχον οὐδὲν οὔτε αἰδίον οὔτε ἄπειρόν ἐστιν,“

ὥστε τὸ μὴ ἔχον ἄπειρόν ἐστιν.

B 5 = Simplikios, In Physica 110, 5

(...)

„Kdyby nebylo jedním, hraničilo by s jiným.“

(...)

ἀπὸ δὲ τοῦ ἀπείρου τὸ ἐν συνελογίσατο ἐκ τοῦ

„εἰ μὴ ἐν εἶη, περᾶνεϊ πρὸς ἄλλο“.

τοῦτο δὲ αἰτιᾶται Εὐδήμος (fr. 9 Sp.) ὡς ἀδιορίστως λεγόμενον γράφων οὕτως·

„εἰ δὲ δὴ συγχωρήσειέ τις ἄπειρον εἶναι τὸ ὄν, διὰ τί καὶ ἐν ἐστιν; οὐ γὰρ δὴ διότι

πλείονα, περᾶνεϊ πηὶ πρὸς ἄλληλα. δοκεῖ γὰρ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος ἄπειρος εἶναι

περαίνων πρὸς τὸν παρόντα. πάντῃ μὲν οὖν ἄπειρα τὰ πλείω τάχα οὐκ ἂν εἶη, ἐπὶ

θάτερα δὲ φανεῖται ἐνδέχασθαι. χρὴ οὖν διορίσαι, πῶς ἄπειρα οὐκ ἂν εἶη, εἰ πλείω.“

B 6 = Simplikios, In De caelo 557, 14

(...) Melissos však říká:

„Pokud by totiž [bezmezný] bylo, bylo by jedno; pokud by totiž bylo dvojí, nemohlo by být bezmezný, nýbrž by mělo vzájemné hranice.“

Parmenidés však říká ... (Parmenidés B 8. 4).

τοῦ γὰρ αἰσθητοῦ ἐναργῶς εἶναι δοκοῦντος, εἰ ἓν τὸ ὄν ἐστίν, οὐκ ἂν εἴη ἄλλο παρὰ τοῦτο. λέγει δὲ Μέλισσος μὲν

„εἰ γὰρ [ἄπειρον] εἴη, ἓν εἴη ἂν· εἰ γὰρ δύο εἴη, οὐκ ἂν δύναίτο ἄπειρα εἶναι, ἀλλ' ἔχοι ἂν πείρατα πρὸς ἄλληλα,“

Παρμενίδης δὲ „οὔλον ... ἀγέννητον“ (28 B 8. 4).

B 7 = Simplikios, In Physica 111, 18

Melissos říká (...):

λέγει δ' οὖν Μέλισσος οὕτως τὰ πρότερον εἰρημένα συμπεραίνόμενος καὶ οὕτως τὰ περὶ τῆς κινήσεως ἐπάγων·

(1) „Takto je tedy věčné, bezmezný, jedno a celé stejné.“

(1) „οὕτως οὖν ἀίδιον ἐστὶ καὶ ἄπειρον καὶ ἓν καὶ ὅμοιον πᾶν.“

(2) Nemůže ani zahynout, ani se zvětšovat, ani měnit své uspořádání, nemá ani bolest ani zármutek; kdyby totiž podstupovalo něco z toho, nebylo by už jedno. Kdyby se totiž stávalo jinačím, nutně by pak nebylo stejné, nýbrž hynulo by, co bylo dřív, nastávalo by nejsoucí. Kdyby se za deset tisíc let změnilo o jeden vlas, pak by ve všem čase vše zahynulo.

(2) καὶ οὐτ' ἂν ἀπόλοιτο οὔτε μείζον γίνοιτο οὔτε μετακοσμέοιτο οὔτε ἀλγεῖ οὔτε ἀνιᾶται· εἰ γὰρ τι τούτων πάσχοι, οὐκ ἂν ἔτι ἓν εἴη. εἰ γὰρ ἑτεροιοῦται, ἀνάγκη τὸ ἐὸν μὴ ὅμοιον εἶναι, ἀλλὰ ἀπόλλυσθαι τὸ πρόσθεν ἐόν, τὸ δὲ οὐκ ἐὸν γίνεσθαι. εἰ τοίνυν τριχὶ μῆι μυρσίαις ἔτεσιν ἑτεροῖον γίνοιτο, ὀλεῖται πᾶν ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ.

(3) Nemůže ani měnit své uspořádání. Neboť uspořádání (*kosmos*), které bylo dřív, nehynie, ani nenastává nejsoucí. Když pak ani nic nepřibývá, ani nic nehynie, ani se nestává jinačím, jak by pak mohlo něco z toho, co je, měnit své uspořádání? Pokud by se totiž něco stávalo jiným, pak by také měnilo své uspořádání.

(3) ἀλλ' οὐδὲ μετακοσμηθῆναι ἀνυστόν· ὁ γὰρ κόσμος ὁ πρόσθεν ἔων οὐκ ἀπόλλυται οὔτε ὁ μὴ ἔων γίνεται. ὅτε δὲ μήτε προσγίνεται μηδὲν μήτε ἀπόλλυται μήτε ἑτεροιοῦται, πῶς ἂν μετακοσμηθὲν τῶν ἐόντων εἴη; εἰ μὲν γὰρ τι ἐγίνετο ἑτεροῖον, ἤδη ἂν καὶ μετακοσμηθείη.

(4) Nemá ani bolest. Nebylo by totiž vše, kdyby mělo bolest. Bolavá věc přece nemůže být vždy, nemá stejnou sílu jako zdravá. Nic by nebylo stejné, kdyby mělo bolest. Mělo by ji, kdyby je něco prouštělo nebo k němu přistupovalo, a tehdy by už nebylo stejné.

(4) οὐδὲ ἀλγεῖ· οὐ γὰρ ἂν πᾶν εἴη ἀλγέον· οὐ γὰρ ἂν δύναίτο ἀεὶ εἶναι χρῆμα ἀλγέον· οὐδὲ ἔχει ἴσην δύναμιν τῷ ὑγιεῖ· οὐδ' ἂν ὁμοῖον εἴη, εἰ ἀλγέοι· ἀπογινομένου γὰρ τευ ἂν ἀλγέοι ἢ προσγινομένου, κοῦκ ἂν ἔτι ὁμοῖον εἴη.

(5) Zato zdravé nemůže bolet, neboť zdravé a jsoucí by tím zahynulo, nastalo by to, co není jsoucí.

(5) οὐδ' ἂν τὸ ὑγιὲς ἀλγῆσαι δύναίτο· ἀπὸ γὰρ ἂν ὀλοῖτο τὸ ὑγιὲς καὶ τὸ ἐόν, τὸ δὲ οὐκ ἐὸν γένοιτο.

(6) A o zármutku je tentýž výklad jako o bolesti.

(6) καὶ περὶ τοῦ ἀνιασθαι ὡυτὸς λόγος τῷ ἀλγέοντι.

(7) Nic není prázdné. Vždyť prázdné je nic a nic by přece nemohlo být. Ani se nepohybuje. Nemá totiž, kam by ustoupilo, nýbrž je plné. Kdyby však bylo prázdné, ustupovalo do prázdná; prázdné však není jsoucí, proto není kam ustupovat.

(7) οὐδὲ κενεὸν ἐστὶν οὐδέν· τὸ γὰρ κενεὸν οὐδέν ἐστὶν· οὐκ ἂν οὖν εἴη τό γε μηδέν. οὐδὲ κινεῖται· ὑποχωρῆσαι γὰρ οὐκ ἔχει οὐδαμῆι, ἀλλὰ πλέων ἐστίν. εἰ μὲν γὰρ κενεὸν ἦν, ὑπεχώρει ἂν εἰς τὸ κενόν· κενοῦ δὲ μὴ ἐόντος οὐκ ἔχει ὄκηι ὑποχωρήσει.

(8) Nemůže být [různě] husté ani zředěné. Zředěné totiž nemůže být stejně plné jako to husté, protože zředěné se stává prázdnějším než husté.

(8) πυκνὸν δὲ καὶ ἀραιὸν οὐκ ἂν εἴη. τὸ γὰρ ἀραιὸν οὐκ ἀνυστόν πλέων εἶναι ὁμοίως τῷ πυκνῷ, ἀλλ' ἤδη τὸ ἀραιὸν γε κενεώτερον γίνεται τοῦ πυκνοῦ.

(9) Takto je pak třeba posuzovat plné a neplné. Pokud něco obsahuje [něco jiného] nebo je přijímá do sebe, není plné. Když však neobsahuje ani nepřijímá, je plné.

(9) κρίσιν δὲ ταύτην χρῆ ποιήσασθαι τοῦ πλέω καὶ τοῦ μὴ πλέω· εἰ μὲν οὖν χωρεῖ τι ἢ εἰσδέχεται, οὐ πλέων· εἰ δὲ μήτε χωρεῖ μήτε εἰσδέχεται, πλέων.

(10) Nutně musí být plné, když není prázdné. Když je plné, nepohybuje se.”

(10) ἀνάγκη τοίνυν πλέων εἶναι, εἰ κενὸν μὴ ἔστιν. εἰ τοίνυν πλέων ἔστιν, οὐ κινεῖται.“

B 8 = Simplikios, In De caelo 558, 19 (cfr. A 14)

Když o jsoucnu řekl, že je jedno, nezrozené, nehybné a neobsahující nic prázdného, nýbrž že je celé v sobě plné, tak dodává:

εἰπὼν γὰρ περὶ τοῦ ὄντος ὅτι ἓν ἔστι καὶ ἀγένητον καὶ ἀκίνητον καὶ μηδενὶ κενῶι διελημμένον, ἀλλ' ὅλον ἑαυτοῦ πλήρες, ἐπάγει·

(1) „Podaný výklad je hlavním dokladem toho, že jest samotné jedno. Ukazují to však i následující doklady.

(1) „μέγιστον μὲν οὖν σημεῖον οὗτος ὁ λόγος, ὅτι ἓν μόνον ἔστιν· ἀτὰρ καὶ τάδε σημεία.

(2) Kdyby totiž byla mnohost, musela by být taková, jako jsem o jednom řekl, že jest. Kdyby totiž byla země, voda, vzduch, oheň, železo, zlato, živé a mrtvé, i černé a bílé a vše ostatní, co lidé pokládají za pravdivé, – pokud by tedy toto vše bylo a my bychom viděli i slyšeli správně, - pak by se slušelo říkat, že každé je takové, jaké se nám právě poprvé zdálo, a že se nic neproměňuje ani nestává jinačím, nýbrž že je vždy, pokaždé takové, jaké právě je. Nyní však tvrdíme, že správně vidíme, slyšíme i chápeme.

(2) εἰ γὰρ ἦν πολλά, τοιαῦτα χρῆ αὐτὰ εἶναι, οἷόν περ ἐγὼ φημι τὸ ἓν εἶναι. εἰ γὰρ ἔστι γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ καὶ πῦρ καὶ σίδηρος καὶ χρυσός, καὶ τὸ μὲν ζῶον τὸ δὲ τεθνηκός, καὶ μέλαν καὶ λευκὸν καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα φασὶν οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀληθῆ, εἰ δὴ ταῦτα ἔστι, καὶ ἡμεῖς ὀρθῶς ὀρῶμεν καὶ ἀκούομεν, εἶναι χρῆ ἕκαστον τοιοῦτον,

οἷόν περ τὸ πρῶτον ἔδοξεν ἡμῖν, καὶ μὴ μεταπίπτειν μηδὲ γίνεσθαι ἕτεροῖον, ἀλλὰ αἰεὶ εἶναι ἕκαστον, οἷόν περ ἔστιν. νῦν δὲ φαμεν ὀρθῶς ὀρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ συνιέναι·

(3) Přitom se nám zdá, že horké se stává chladným a chladné horkým, že se tvrdé stává měkkým a měkké tvrdým, že živá bytost umírá i zase vzniká z neživého; že se to všechno stává jinačím, že to, co bylo a co je nyní, si není nijak podobné; že se dokonce i tvrdé železo otírá prstem, sousedili s ním, podobně i zlato, kámen i vše ostatní, co se zdá být pevné; že z vody vzniká země i kámen. Z toho plyne, že jsoucí věci ani nevidíme, ani nepoznáváme.

(3) δοκεῖ δὲ ἡμῖν τό τε θερμὸν ψυχρὸν γίνεσθαι καὶ τὸ ψυχρὸν θερμὸν καὶ τὸ σκληρὸν μαλθακὸν καὶ τὸ μαλθακὸν σκληρὸν καὶ τὸ ζῶον ἀποθνήσκειν καὶ ἐκ μὴ ζῶντος γίνεσθαι, καὶ ταῦτα πάντα ἕτεροιοῦσθαι, καὶ ὅ τι ἦν τε καὶ ὁ νῦν οὐδὲν ὁμοῖον εἶναι, ἀλλ' ὅ τε σίδηρος σκληρὸς ἐὼν τῷ δακτύλῳ κατατρίβεσθαι ὁμουρέων, καὶ χρυσὸς καὶ λίθος καὶ ἄλλο ὅ τι ἰσχυρὸν δοκεῖ εἶναι πᾶν, ἐξ ὕδατός τε γῆ καὶ λίθος γίνεσθαι ὥστε συμβαίνει μήτε ὀρᾶν μήτε τὰ ὄντα γινώσκειν.

(4) To spolu navzájem nesouhlasí! Tvrdíme totiž, že [věci] jsou mnohé a věčné, že mají vzhled a pevnost, a přitom se nám zdá, že se všechno stává jinačím a proměňuje se, pokaždé z toho [stavu], který jsme viděli.

(4) οὐ τοίνυν ταῦτα ἀλλήλοις ὁμολογεῖ. φαμένοις γὰρ εἶναι πολλὰ καὶ αἰδία (?) καὶ εἶδη τε καὶ ἰσχὺν ἔχοντα, πάντα ἕτεροιοῦσθαι ἡμῖν δοκεῖ καὶ μεταπίπτειν ἐκ τοῦ ἐκάστοτε ὀρωμένου.

(5) Je tedy jasné, že jsme neviděli správně, že se nám ani správně nezdá, že to je mnohé. Kdyby totiž [ty věci, stavy] byly pravdivé, neproměňovaly by se, nýbrž každé by bylo takové, jaké se právě zdálo být. Není totiž nic silnějšího než pravdivé.

(5) δῆλον τοίνυν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐωρῶμεν οὐδὲ ἐκεῖνα πολλὰ ὀρθῶς δοκεῖ εἶναι· οὐ γὰρ ἂν μετέπιπτεν, εἰ ἀληθῆ ἦν· ἀλλ' ἦν οἷόν περ ἔδόκει ἕκαστον τοιοῦτον. τοῦ γὰρ ἐόντος ἀληθινοῦ κρεῖσσον οὐδέν.

(6) Když se však proměnilo, tak jsoucí zaniklo, avšak nastalo nejsoucí. Takto tedy [platí, že] pokud by byla mnohost, musela by být taková, jaké je právě jedno.”

(6) ἦν δὲ μεταπέσει, τὸ μὲν ἔὸν ἀπώλετο, τὸ δὲ οὐκ ἔὸν γέγονεν. οὕτως οὖν, εἰ πολλὰ εἶη, τοιαῦτα χρὴ εἶναι, οἷόν περ τὸ ἕν.“

B 9 = Simplikios, In Physica 87, 6

[Melissos] chce říci, že je netělesné; objasňuje to, když říká:

„Pokud tedy je, musí být jedno. A když je jedno, nemůže mít tělo. Kdyby však mělo tloušťku, mělo by části a už by nebylo jedním.“

ὅτι γὰρ ἀσώματον εἶναι βούλεται τὸ ὄν [Μέλισσος], ἐδήλωσεν εἰπών·

„εἰ μὲν οὖν εἶη, δεῖ αὐτὸ ἕν εἶναι· ἕν δ' ἔὸν δεῖ αὐτὸ σῶμα μὴ ἔχειν. εἰ δὲ ἔχοι πάχος, ἔχοι ἂν μόρια, καὶ οὐκέτι ἕν εἶη.“

B 10 = Simplikios, In Physica 109, 32

Říká však, že velikost není vzdálenost, má totiž na mysli nerozdělené jsoouco:

„Pokud by totiž to, co je, bylo rozděleno,“ říká, “pohybovalo by se, kdyby se však pohybovalo, nebylo by už.“

μέγεθος δὲ οὐ τὸ διαστατόν φησιν·

„αὐτὸς γὰρ ἀδιαίρετον τὸ ὄν δείκνυσιν· εἰ γὰρ διήρηται,“ φησί, „τὸ ἔὸν, κινεῖται· κινούμενον δὲ οὐκ ἂν εἶη. ἀλλὰ μέγεθος τὸ διάγραμμα αὐτὸ λέγει τῆς ὑποστάσεως.“

B 11 = Palaephat., De incredib. p. 22, 1 Festa

Slovo „vždy“ uvedli v záhlaví spisů Melissos a Lamiskos ze Samu, když na začátku říkají:

„Jest, co nyní vzniklo, a [vždy] bude.“

ἀεὶ δὲ ἔγωγε ἐπαινῶ τοὺς συγγραφέας Μέλισσον καὶ Λαμίσκον τὸν Σάμιον ἐν ἀρχῇ λέγοντας·

„ἔστιν ἃ ἐγένετο νῦν καὶ [ἀεὶ] ἔσται.“